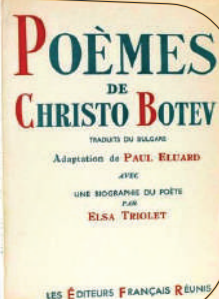

7 РИМИ СВОБОДНО ОРГАНИЧНО СОНЕТНИ у БОТЕВ с ЕЛЮАР до НОБЕЛОВА НАГРАДА

Върхът на човешката дейност е любовната прегръдка. Естествено е да предположим, че всяка личност се стреми да убеди друга за участие във взаимна любов. Не е изненадващо, че най-успешен резултат се постига чрез резонанс, трептения и вибрации, породени от въздействащи стихове с ритъм и рима.

Резонансът от слушане на поезия е физическо, емоционално или интелектуално съприкосновение, предизвикано у слушателя — вътрешен отзвук, който напомня за лични чувства, спомени, мисли или дори прозрения.

Стихове от този тип се наричат „**класически сонет**“ — кратка поетична форма, характеризираща се със 7 рими, разпределени в ритъма на 14 стиха. Тя съществува вече близо десет века благодарение на способността да предизвиква изключителен резонанс у читателите и слушателите, превъзхождащ други поетични форми. Коренът на думата „сонет“ идва от италианското sonetto — кратка песен.

Класическият сонет, усъвършенстван през вековете чрез преплетени рими, е свързан с велики автори, наложили свой стил — като Петрарка и Шекспир.

„**Органичен класически сонет**“ е понятие, което описва сонета като вътрешно присъщ и дълбоко свързан с физическата същност на човека.

Оригинална новост е идеята, че класическият сонет е органичен — обусловен от възможностите за резонанс на човешкото тяло. Римите в него са точно 7, защото човекът вековно е осъзнал, че резонира чрез 7 части на тялото си: два крака, две ръце, торс, шия и глава. Това се свързва с 7-те порти — информационни канали на главата: очи, уши, ноздри и уста.

Важният „резонанс“ е способността на едно тяло да трепти под въздействие на трептения, породени от друг обект — дори мисловна дейност или текстов/нотен запис, а не непременно звук. Неслучайно музикалните тонове (нотите) и сонетните рими са точно 7 — поради органичния резонанс на човека в хармония със 7-те части на тялото и 7-те порти на главата.

Големите майстори на сонета постепенно осъзнали, че кръстосаното преплитане на римите води до по-силен ефект — резонираща кулминация на любовната прегръдка между седемте части на тялото и тялото на друг човек.

Остарялото, но красиво „магическо“ определение на сонета намираме в „Западноевропейска литература“ (изд. Хермес, 2000) от Клео Протохристова:

„Смята се за неоспоримо, че схемата на сонета — 14 стиха, разпределени в катрени и терцети по хармонично балансиран начин, съдържа пропорции, близки до „златното сечение“ — гарантирайки съвършено структуриран текст, в който компактно се изразяват мисъл, образ или настроение. Броят на стиховете се мисли като магически, тъй като е получен чрез удвоеното средно аритметично на осемстишието и секстета, т.е. седмицата, считана за свято число, защото е сбор от 3 (числото на Светата трица) и 4 (числото на феноменалния свят).“

Доказателство за органичността на сонета е фактът, че автори с висок престиж са създали творби със 7 рими, без да спазват строго преплетените схеми, специфичния ритъм и каноничните надстройки на класическия сонет. Така се ражда „**свободният органичен сонет**“ — неограничен от правилата на формалната класическа поетика.

Поетичната душа може да попадне във вихъра на вътрешен резонанс и подсъзнателно да сътвори „**свободен органичен сонет**“ с 7 рими.

Поезията на Ботев показва свободен органичен сонет в стихотворението „Защо не съм поет?..“. За да бъде разпозната като сонет, творбата може да бъде графично преформатирана чрез сливане на всеки два стиха в един римуван стих. Така от 28 стиха се получава свободен органичен сонет от 14 римувани стиха със 7 рими:

Защо не съм и аз поет,/ поет като Пишурката?
Ех, че ода бих направил/ на баба си на хурката!
Защо не съм и аз поет,/ като Сапунова трети!
Че запял бих, че възпял бих/ на владиката конете!

Но защо не съм Владикин,/ да напиша чудна драма -
да жабите, за мишките/ и боят им с цар Радана?
Защо не съм и Войников,/ плодовит, прочут списател,
да съставя и молитви/ на нашия цар създател?

Защо не съм и Пърличев,/ да преведа Илиада;
но с такъв превод, за който/ и лобуд да ми се пада?
Но защо не съм Славейков,/ да заплача, да запее:
„Не пей ми се, не смей ми се,/ от днес вече ще да бляе!“

Но защо не съм и Вазов,/ „вярата“ си да възпее:
че ще стане вълк овцата,/ а певците като неа?!

В този свободен органичен сонет на Ботев има силно изразена ритмичност чрез повторението на началната фраза „Защо не съм...“ — това създава един анапестов ход (т.е. две слаби сричка и една силна). Римите са предимно точни, с цел да звучат комично или наивно — което подкрепя сатиричната нотка на текста. Имената на други поети (като Пишурката, Войников, Славейков) са използвани не само като съдържателни, но и като римови кукички за последваща иронична рима.

От новото фототипно издание 2022 г. на антологията „Македония в песни“ (1941), излезе наяве, че неизвестният в 1940-те години Никола Йонков (Вапцаров) е получил първо признание като поет чрез включване в антологията, защото съставителят Лъчезар Станчев е прозрял, че творбата „Песен“ е със 7 сонетни рими, скрити в начупени стихове и затова сега може да бъде разглеждана като свободен органичен сонет:

Над горите,/ над Пирина/ вятър вие.
Ние тръгнахме/ седмина/ да се бием:
и зад нас/ остана надалече/ и Пирин,
и звездната му вечер.

С зверове/ се криехме в шумака
и така преминахме/ отатък.
И познахме/ сякаш по тревите
на бащите/ кървите измити.

И познахме/ сякаш по листата
майките ни где лежат в земята.
И познахме/ по пръста ръждива,
първата ни обич/ где почива.

Тръгнахме седмина/ да се бием.
Само трима/ върнахме се ние.

НИКОЛА ЙОНКОВЪ,

ПЕСЕНЪ

Оригинал

Над горите
над Пирин
вятър вие.
Ние тръгнахме
седмина
да се бием:
и зад нас
остана надалече
и Пирин
и звездната му вечер.

С зверове
се криехме
в шумака
и така преминахме
отатък.
И познахме
сякаш по тревите
на бащите
кървите измити.
И познахме
сякаш по листата
майките ни
где лежат
в земята.
И познахме
по пръстите ръждива
първата ни обич
где почива.

Тръгнахме седмина
да се бием.
Само трима
върнахме се ние.

В този свободен органичен сонет има 7 рими, но римуването като схема е по-сложно от простите куплети. Стихотворението започва и завършва със същите рими (вие/бием/ние), създавайки кръгова структура. Римите усилват драматизма - от "седмина да се бием" до "трима върнахме се ние" се създава трагичен кръг. Това е модерна българска поезия, която използва римата по-свободно от класическите схеми, но я запазва като важен музикален и структуриращ елемент. Творбата използва ритъм като музика на паметта и болката. Това я прави силно въздействаща и лирично завладяваща.

Изненадващо за сюрреалист, френският приятел на България Пол Елюар е публикувал творба със 7 рими POÈMES в стихосбирката „Столица на болката“ („Capitale de la douleur“, 1926).

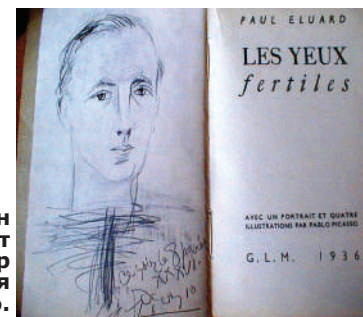
Le cœur sur l'arbre vous n'aviez qu'à le cueillir,
Sourire et rire, rire et douceur d'outre-sens.
Vaincu, vainqueur et lumineux, pur comme un ange,
Haut vers le ciel, avec les arbres.

Au loin, geint une belle qui voudrait lutter
Et qui ne peut, couchée au pied de la colline.
Et que le ciel soit misérable ou transparent
On ne peut la voir sans l'aimer.

Les jours comme des doigts repliant leurs phalanges.
Les fleurs sont desséchées, les graines sont perdues,
La canicule attend les grandes gelées blanches.
À l'œil du pauvre mort. Peindre des porcelaines,

Une musique, bras blancs tout nus.
Les vents et les oiseaux s'unissent — le ciel change

Графичен
портрет
на Пол Елюар
от приятеля
Пикасо.

Тази творба може да се нарече свободен органичен сонет, който запазва духа на жанра, но не следва строго каноничната форма.

Литературният изследовател на сюрреализма Сесил Боазбийо намира в сонета от Елюар „катабазис“: „Елюар, подобно на Орфей, след като осъществява един вид

Гледайте Видео-Канал

БИВАЛИЦА

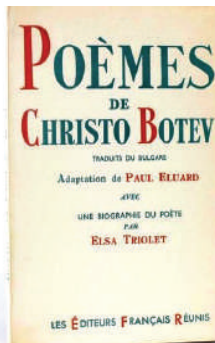

Светлозар Игов
за „Николай Райнов - 130 г.“

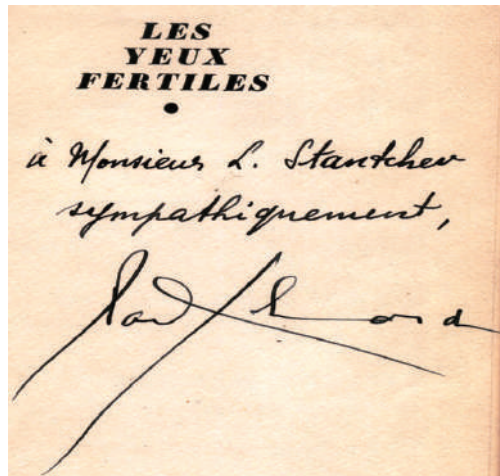
7 РИМИ
СВОБОДНО
ОРГАНИЧНО
СОНЕТНИ
у БОТЕВ
с ЕЛЮАР
до НОБЕЛОВА
НАГРАДА

продължение

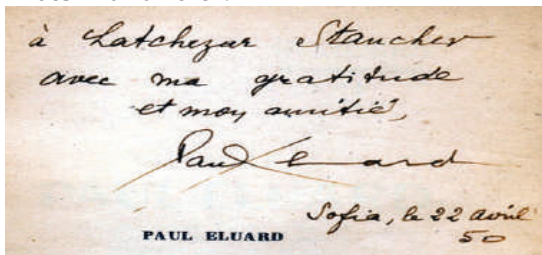

„катабазис“, се завръща от ада, ад на осъдената на безплодно преповтаряне поезия, за да постигне нещо по-добро, обогатено с приносите на сюрреализма, които вдъхват живот на любовната лирика...”

През 1937 година български поет, образван от спечелен конкурс за специализация по литература в Сорбоната, има само-чувствието да разговаря със сюрреалиста Елюар и с илюстратора му, приятеля Пикасо.

Благодарение на това запознанство Лъчезар Станчев посреща Елюар в София през 1950 година с голяма приветствена статия в най-тиражния вестник и заедно с колеги убеждава френския гост в световната ценност да се преведе на френски език поезията на Ботев.

Лъчезар Станчев,
Евтим Евтимов и
Недялко Йорданов

На сръбски език Сонети от
ПОЕТИ на песни в "Летопис
Матице српске", книга 513,
свеска 4, април 2024. в
'MATICASRPSKA.ORG.RS RS
www.maticasrpska.org.rs
www.maticasrpska.org.rs Препе-
вао с бугарског Марко Николић

КАПКА Из Безшумни дни, 1930
На Атанас Далчев

От синята небесна тишина
порониха се чисти едри капки,
затупаха в праха, по мойта шапка
и на ръката ми се спря една.

Тя е дошла от толкова високо,
та нейното око е още чисто.
Защо смени лазурите дълбоки
със този прах ти, бисерно мънисто?

Дали помисли, че и тука има
лазури, вечност в погледа под шапката?
Ако е тъй, напразно си дошла,

че те са тука тъй непостижими.
Докосам с устни и изпивам капката,
частица от небесната душа.

Елюар приема да адаптира превода на френски на стихове от Ботев на основата на подстрочник, изготвен от Александър Ликов, съпруг на Багряна. Уважението чрез превод – адаптация на стиховете на Ботев от Пол Елюар в „Poèmes de Christo Botev“ от издателство Les Éditions françaises réunies (EFR), Paris, 1952 г., става най-световното признание за българската литература, по-върховно от Нобелова награда.

Този превод е ценност в библиографията на Пол Елюар, съдържаща само две творби: 1.) Ode à Salvador Dali, de Federico García Lorca, 1938; 2.) Poèmes de Christo Botev, traduits du bulgare, Adaptation de P. E., 1952.

Величието на Пол Елюар е във френската енциклопедия от 2014 г.: „За XX-ти век, липсата на перспектива прави трудно да се определият най-големите фигури; все пак можем да включим поетите Аполинер, Елюар, Арагон, Шар и Превър, романистите Пруст, Жид, Селин, Сартр...”

ТРИ БУГАРСКА ПЕСНИКА

ЛУЧЕЗАР СТАНЧЕВ

КАП / КАПКА

Атанас Далчев

Из тихог небеског плаветнила
појавише се чисте једре капки,
падоше на земљу, по мојој капки
и једна ми је на руку стала.

ЕВТИМ ЕВТИМОВ

ЈА АКО ДА ТИ НЕ ПОСТОЈИШ ВИДИМ

Ја ако да ти не постојаш видим,
сутра те могу опет створити
од белих, мучак у ноћима дугим.
И сам знам никад нећу бити.

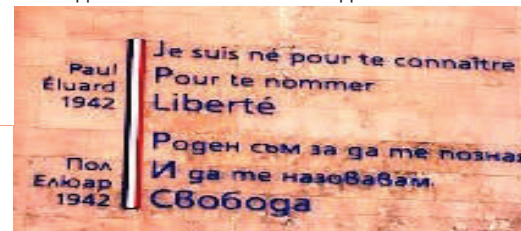
НЕДЈАЛКО ЈОРДАНОВ

16 ПЛУС 16

По који пут ли су обалом овом прошли
момак један и једна девојка,
обома им је по шеснаест година,
што значи заједно је тридесет и две.
По који пут ли су жестоко распаљивали

Благодарствено в София, единствен от
името на Франция, Елюар е представен с
послание към българите от фасадата на
„Театър зад канала“ в София:

„Роден съм за да те позная
И да те назовавам Свобода“

Тези думи на Елюар са част от знаменитото стихотворение „Свобода“, разпространявано над Франция като позив чрез английски самолети (от антифашистката коалиция САЩ, Русия и Англия) през Втората световна война, за повдигане на духа на Партизаните и Съпротивата. По това време Царството България, в съюз с Хитлер и Мусолини, е обявило война на САЩ и Англия.

В резонанс от българската земя и хора, на които гостува през 1950 г., Елюар се вдъхновява и публикува свободната органична сонетна творба „Победителите“ с епиграф - цитат от Васил Левски.

LES VAINQUEURS
Si je perds, je ne perds que
moi-même ; si je gagne,
tout le peuple gagne.
Vassil Léviski.

L'aube nue et crue me pénètre
Dans le jardin du poète
Des fleurs dorent la fenêtre
Des bonnes gens qui s'éveillent
Ici l'on sait être un homme
Ici l'on est sans reproche
Ici l'on sait être jeune
Espérer c'est être fort
Près des usines les enfants
Maintenant chantent de santé
Il n'y a plus un seul mendiant
Le peuple croît comme un seul arbre
Sécurité cœur prêt à battre
Au flanc de l'humanité.

Karlovo-Sofia, avril 1950

Дори при най-либералното тълкуване на римата, 6 думи наистина остават без римуваща двойка в текста. Стихотворението има общо 4 рими (2 точни + 2 приблизителни) от 14 възможни окончания, което потвърждава сходство към свободен органичен сонет.

ПОБЕДИТЕЛИТЕ

„Ако загубя, губя само мене си,
ако печеля, печеля за цял народ.“
Васил Левски

Боса и червена вмъква се зората
в росната градина на поета,
позлатява бистрия прозорец
на добрите хора дето се събуждат.

Тука знаят как да бъдат хора,
тука са безукорни и мили,
тука знаят още да са млади,
от надеждата да черпят сила.

Близко до заводите децата
пеят днес от крепко здраве.
Тука няма да съгледаш просяк
като дъб народа се изправя

Сигурност, сърце готово да тупти
с най-човешките мечти.

Карлово - София, април 1950.
Превел Александър Муратов

Съществува въпросът: Защо Ботев и Вапцаров не са написали много и класически сонети? Отговорът е ясен: Революционерите са убедени, че сонетът с неговите канонични усложнени правила е буржоазно изкуство, привилегия за богатите в обществото.

Уважаеми поети, нови революционери, издигнете триековния европейски тласък от Ботев, озарен с превод от Елюар, чрез поезия в 7 сонетни рими и ритъм, за да се извисите в безкрайния свободен органичен сонетен резонанс на читатели, слушатели и певци!

31 юли 2024 / 2025 г. Вл. Л. Станчев

Представено в 7-ми и 8-ми конкурс
Награда „Сонет - песен Вършец“ на 31 юли.
Публикувано в печатно издание със съкращения
под заглавие „Увенчаващият сонет“

Канал „Бивалица“ www.slance.eu

Канал „Бивалица“ www.slance.eu

